

АСҚАРБЕК ҚҰСАЙЫНОВ

**БІЛІМ САПАСЫН
ҚҰРАУШЫЛАР**

**СОСТАВЛЯЮЩИЕ
КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ**

Алматы, 2015

УДК 37.0
ББК 74.04
Б 94

*Баспаға Педагогикалық Ғылымдар Академиясы Президиумы
шешімімен (№7 хаттама, 19.08.2015 ж.) ұсынылған*

*Рекомендовано к изданию решением Президиума Академии
Педагогических Наук (протокол №7, от 19.08.2015 г.)*

Б 94 Білім сапасын құраушылар = Составляющие качества образования / А.Қ. Құсайынов. – Алматы, 2015. – 44 б. – қазақша, орысша.

ISBN 978-601-7560-10-2

Бұл кітапта Қазақстанның орта білім сапасына баға беріліп, Отандық және озық әлемдік тәжірибелерді зерттеу негізінде білім сапасын құраушылар анықталып, олардың сапасын көтеру мақсатында атқарылатын жұмыстар айқындалған.

Білім беру саласында еңбек етіп жүрген барлық қызметкерлер мен мамандарға, ғалымдарға, әдіскерлер мен ұстаздарға арналған.

В книге на основе оценки качества системы образования Казахстана, изучения Отечественного и лучшего мирового опыта, определены составляющие качества образования, выявлены необходимые меры для повышения их качества.

Предназначается всем работникам и специалистам, работающим в системе образования, ученым, методистам и учителям.

ISBN 978-601-7560-10-2

УДК 37.0
ББК 74.04

© Құсайынов А.Қ., 2015

КІРІСПЕ

Ұлт көшбасшысы Н.Ә. Назарбаев өзінің «Қазақстан–2050» стратегиясы Қазақстан халқына жолдауында: «Қазақстан әлемнің бәсекеге қабілетті 30 елінің қатарына 2050 жылға дейін енуі тиіс» деп мәлімдеді. Елбасы: «Ең үздік деген халықаралық тәжірибе елдің бәсекеге қабілеттілігінің жоғары деңгейінің негізгі факторлары – жағымды макроэкономикалық саясат, инвестициялық хал-ахуал, тең бәсекелестік жағдай және ең бастысы – білім беру мен денсаулық сақтаудың жоғары сапасы болып табылады» – деп атап көрсетті [1].

Талдау нәтижелері елімізде орта білім беру сапасы көтерілмей, керісінше, біраз көрсеткіштер бойынша төмендеп отырғанын көрсетеді. Мектептің дайындығы нашар түлектері жоғары оқу орындары мен колледждерде сапалы білім ала алмайды, бұл болашақ мамандардың кәсіби біліктілік деңгейін төмендетеді. Ол, өз кезегінде, адами капитал мен елдің бәсекеге қабілеттілігінің төмендеуіне алып келеді. Осыған байланысты үздік әлемдік тәжірибені және отандық білім беру жүйесінің бүкіл әлеуетін пайдалана отырып білім беру сапасын арттыру үшін кешенді шаралар қабылдау қажет.

1 Қазақстан Республикасындағы ағымдағы жағдайды талдау

Білім беру ұзақ мерзімді «Қазақстан–2030» стратегиясының маңызды басымдылықтарының бірі ретінде мойындалған. 2007 жылдың тамызында бәсекеге қабілетті білім беру жүйесін құру мақсатында ҚР «Білім туралы» Заңының жаңа редакциясы қабылданды. 2010 жылы Қазақстан Республикасының 2011–2020 жылдарға арналған Мемлекеттік білім беруді дамыту бағдарламасы бекітілді, ол экономиканың тұрақты дамуы үшін сапалы білім берудің қол жетімділігін қамтамасыз ету жолымен адами капиталды дамытуға бағытталған. Жалпы алғанда елде білім беру жүйесін

жаңғырту, материалдық-техникалық базаны жақсарту және мұғалім кадрлар біліктілігін арттыру бойынша нақты жұмыстар жүргізілуде.

Жүргізіліп жатқан жұмыстарға қарамастан, халықаралық және ішкі зерттеулер нәтижелері келесіні көрсетеді:

1) Қазақстан 2006–2014 жылдары Ғаламдық бәсекеге қабілеттілік индексі бойынша жалпы рейтингті 6 көрсеткішке жақсартты, бірақ «Денсаулық және бастауыш білім» көрсеткіштері 10 пунктке, ал «Жоғары білім және кәсіптік даярлық» 11 пунктке төмендеген (2006 ж. – 86-орын, 2014 ж. – 96-орын және 2006 ж. – 51-орын, 2014 ж. – 62-орын);

2) Халықаралық оқушылар біліктілігі мен бағаларының PISA бағдарламасының нәтижелері бойынша 15 жастағы қазақстандық оқушылар оқырман сауаттылығы бойынша 2009 жылы 59-орын алса, ал 2012 жылы 63-орын алды, математикалық сауаттылық бойынша – 53 және 49 орындарды, ал жаратылыстану-ғылыми сауаттылық бойынша 58-ші және 52-ші орындарды алды. Бұл нәтижелер ЭЫДҰ елдері бойынша орташа нәтижеден айтарлықтай төмен болып шықты;

3) TIMSS зерттеулері нәтижелері бойынша 2007 жылы 4-сынып оқушылары математика бойынша 5-орын алды, ал жаратылыстану бойынша 11-орын алды, ал 2011 жылы 4-сынып оқушылары сәйкесінше 27-ші және 32-ші орын алды, яғни көрсеткіштер 22 және 21 жайғасымға нашарлаған. 2011 жылы 8-сынып оқушылары сәйкесінше 17-ші және 20-шы орындар алды, яғни 2007 жылы 4-сыныпта оқығанда 5-ші және 11-ші орындар алған балалар өз көрсеткіштерін сәйкесінше 12 және 9 жайғасымға төмендеткен;

4) білім беру сапасының ішкі көрсеткіші ҰБТ болып табылады. 2012 жылы мектепті 125576 адам бітірді. Түлектердің барлығының 1%-ға жуығы олимпиададағы жақсы көрсеткіштері немесе басқа да жетістіктері үшін ҰБТ-дан босатылды. ҰБТ-ға түлектердің 25%-ы қатысқан жоқ, түлектердің 75%-ы ҰБТ тапсырды, олардың ішінде 36,8%-ы шектік деңгейден өте алмады, бұл бүкіл мектеп түлектерінің 27,6%-ын құрады. Сонымен, бүкіл мектеп түлектерінің 52%-ы ҰБТ тапсырмады және шектік деңгейден өте алмады. 2013 жылы бұл көрсеткіш – 51%-ды, ал 2014 жылы 47,3%-ды құрады. Бұдан шығатын қорытынды,

мектеп түлектерінің жартысына жуығы қанағаттанарлықтан төмен білім деңгейін көрсетті [2].

Мұндай нәтижелердің себебі бірқатар факторларға байланысты болып табылады:

I Осы уақытқа дейін білім беруге негізделген парадигма сақталған

Қазіргі уақытта Қазақстандағы орта білім беру жүйесі:

- 1) оқу пәндерінің тым көптігімен;
- 2) білім беру мазмұнының тұтастық пен жүйеліліктен айрылуымен;
- 3) оқу жүктемесінің көлемінің артықтығымен;
- 4) білім сапасының төмендеуімен сипатталады.

Бастауыш мектепте игеруі жоспарланған қажетті күрделі пәндерді тым көп көлемде оқып-үйрену балалардың психофизиологиялық және ақыл-ой дамуына теріс әсер етеді және олардың сапалы білім алуға деген құлшынысын шектейді.

II Қолданыстағы оқулықтар, электрондық оқулықтар мен ОӘК-ін (оқытушыға арналған әдістемелік нұсқау, хрестоматия, зертханалық және практикалық сабақтар, жұмыс дәптерлері, атластар т.б.) талдау:

1) тұжырымдамалық бірлік негізіндегі оқу модульдері арасындағы байланыстың әлсіз екенін;

2) желілік оқулықтар мен инновациялық оқу әдістемелік кешендер (ИОӘК) әзірлеу бойынша бірыңғай Тұжырымдама болмауын;

3) әр түрлі авторлар немесе авторлар ұжымдары әзірлейтін оқу материалдары біртұтастығының бұзылуын;

4) оларға жүктелген білім беру қызметтерін орындауға жеткіліксіз бағытталғандығын;

5) білім беру мазмұнының жоспарланған нәтижелер мен біліктілікті оқытудың жаңа парадигмасына сәйкессіздігін;

6) мұғалімді оқу үдерісі менеджері және ұйымдастырушысы ретінде санатқа алмауын;

7) оқушының оқытудың интерактивті әдістері негізінде жаңа ақпаратты өз бетімен игеруі жеткілікті ұйымдастырылмағанын көрсетеді.

III Кеңес Одағы кезінде педагог кадрлар мәртебесі жоғары болды және мектептерде жақсы дайындалған мұғалімдер жұмыс жасады, себебі:

- 1) мұғалім мамандығы беделді болды;
- 2) мұғалімдер жақсы еңбек ақы алды, әлеуметтік жеңілдіктері және ауылдық квотасы болды;
- 3) педагогикалық мамандықтарға мектептің терең білімді түлектері барды;

4) жас мұғалімдермен тәлімгерлер жұмыс жасады;

5) мұғалімдердің кәсіби біліктілігі жалпы жоғары болды.

Бірқатар объективті және субъективті себептерге байланысты Қазақстандағы мұғалім кадрлардың кәсіби білік-тілігі төмендей бастады, себебі:

1) мұғалімдердің еңбек ақысы азайды;

2) мұғалім мамандығының мәртебесі төмендеді;

3) педагогикалық мамандықтарға мектептің ҰБТ нәтижелері бойынша орташа балл немесе орташадан төмен балл алған түлектері құжаттарын тапсыратын болды;

4) мектепте нашар білім алған талапкерлер, іргелі дайындығы әлсіз болғандықтан, жоғары оқу орнының бағдарламасын толық игеріп, жақсы білім ала алмады;

5) педагог кадрлар дайындау сапасы төмендей бастады;

6) білікті мұғалімдердің мектептерден басқа қызмет салаларына көптеп ауысуы орын алды;

7) мұғалімдердің біліктілігін арттыру жүйесі лайықты дәрежеде жұмыс жасамады.

Сонымен, педагогикалық мамандықтарға мектепте әлсіз білім алған талапкерлер барды, нәтижесінде мектепке дайындығы нашар мұғалімдер келді, олар балаларға жақсы білім бере алмады.

Қазіргі уақытта мектеп мұғалімдері мен басшыларының біліктілігін арттыруға көп көңіл бөлінеді. НЗМ «Педагогикалық шеберлік орталығы» (ПШО) ЖШС және «Өрлеу» біліктілікті арттырудың деңгейлік курстарын өткізеді. Әрбір деңгей аяқталған соң мұғалімдердің еңбек ақысы: III деңгейден кейін – 30%-ға, II деңгейден кейін – 70%-ға, I деңгейден кейін 100%-ға өседі. Бірақ педагог кадрлар сапасы туралы мәселе шешілмей отыр.

IV Қазақстанда білім беру сапасы мониторингі жүйесін жасау бойынша белгілі бір жұмыстар жүргізілді:

1) 2005 жылы «Ұлттық білім беру сапасын бағалау орталығы» РМҚК құрылды;

2) республиканың барлық аймақтарында облыстық білім беру сапасын бағалау қызметтері құрылды;

3) халықаралық TIMSS және PISA зерттеулері жүзеге асырылды;

4) 2012 жылы «Ұлттық білім беру сапасын бағалау орталығы» РМҚК атауы «Ұлттық білім беру статистикасы және бағалау орталығы» (ҰБСБО) РМҚК болып өзгертілді;

5) 2004 жылы Ұлттық бірыңғай тестілеу (ҰБТ) түріндегі Білім беру сапасын бағалаудың тестілік әдістері енгізілді.

ҰБТ жабық тестілер негізінде өткізілетіні белгілі. Ұсынылған төрт жауаптың ішінен бір дұрыс жауапты таңдайтын оқудағы жетістіктер тестісі адам естіне сақтаған немесе дұрыс тапқан ақпаратты ғана анықтай алады, сондықтан мұндай тестілік сұрақтар оқушылардың қандай да бір пәндер бойынша шынайы білімін анықтаудың жеткілікті объективті критерийі бола алмайды.

Ұлттық білім беру сапасын бағалау орталығы және Ұлттық білім беру статистикасы және бағалау орталығы қызметінің нәтижелерін талдау:

1) жекелеген пәндер және мектептер бойынша білім беру сапасын арттыруға әсер ететін шаралар анықталмағанын;

2) өткізілетін сабақтар сапасын арттыруға арналған қажетті шаралар түзілмегенін;

3) тестілеу әдістемесін жетілдіру бойынша жұмыстар жүргізілмейтінін көрсетеді.

V Қазақстан Республикасы Президенті Н.Ә. Назарбаев өзінің Қазақстан халқына жолдауында (27.01.1012ж.) былай деп атап көрсетті: «Оқыту үрдісінің тәрбиелік компонентін күшейту керек. Патриотизм, өнеге және адамгершілік нормалар, ұлтаралық келісім мен толерантты, дене және рухани даму, заңға бағыну – бұл құндылықтар барлық оқу орындарда іске асырылуы керек.

Білім беру саласындағы жұлдегер елдер ұлттық басымдылықтарды, мәдениетті, құндылықтар мен бағыттарды

дамыта алатын шығармашыл және рухани бай жеке тұлғаны тәрбиелеуге ерекше көңіл бөледі. Мысалға, білім беру саласындағы жұлдегер елдер болып табылатын Жапония, Оңтүстік Корея және Финляндия елдерінде бастауыш мектептерінің оқу жоспарларында рухани-адамгершілік құндылықтар мен дене қасиеттерін қалыптастыратын пәндерді оқып-үйренуге уақыттың 50%-ға жуығы бөлінеді.

Қазақстанда, тарихи тұрғыда, білім беру идеялары қашан да берік рухани-адамгершілік бағдарларға сүйеніп іске асырылған. Қазақтардың өзіндік рухани философиясы туған жеріне деген сүйіспеншілікке, даналыққа, төзімділікке толы болған. Бірақ, өкінішке қарай, объективті әрі субъективті себептер негізінде, біздің көптеген құндылықтарымыз жоғалып, ұмыт болды және идеологияланды.

Қазіргі уақытта білім беру жүйесінде білім беру жетістіктеріне қол жеткізуге, яғни емтихан тапсырып, жақсы баға алуға ерекше ден қойылады.

Орта білім беру жүйесінің негізгі міндеті рухани бай жеке тұлғаны тәрбиелеу болуы тиіс, олар:

- ата-анасын сыйлайды, Отанын сүйеді, мәдениет пен тарихты біледі және дамытады;
- ел бірлігін сақтайды, толерантты және халықтар достығын нығайтады;
- еңбекті сүйеді, денсаулығын нығайтады және қоршаған ортаны қорғайды;
- қазақ және шет ел тілдерін игерген;
- бәсекеге қабілетті, зияткерлік тұрғыда дамыған және білімді.

VI Қазақстанда соңғы жылдары ғылымды қаржыландыру айтарлықтай өсіп келеді. Ол базалық, гранттық және бағдарламалық-мақсатты қаржыландыру негізінде жүргізіледі, білім беру саласында негізінен гранттық және бағдарламалық-мақсатты қаржыландыру жүзеге асырылады. Егер 2011 жылы 28,8 млрд. теңге бөлінсе, ал 2012 жылы 49 млрд. теңге бөлінген, яғни өсу 70%-дан артықты құраған. 2015 жылы бюджеттік қаржыландырудың жыл сайынғы көлемін 2 млрд. АҚШ долларына дейін жеткізу жоспарланып отыр, оның 60%-ы зерттеу жұмыстарына бағытталатын болады.

Өкінішке орай, білім беру саласындағы зерттеулерді жүргізуге қаражат қалдық принципі бойынша бөліп отыр:

1) 2007 жылы іргелі зерттеулер жүргізу үшін 2675 млн. теңге бөлінді, бұл сомадан тек 28 млн. теңге (1,05%) ғана білім беру саласындағы зерттеулерге бөлінді;

2) 2009 жылы іргелі зерттеулер жүргізу үшін 6163,5 млн. теңге бөлінді, бұл сомадан тек 44,1 млн. теңге (0,7%) ғана үздіксіз білім беру жүйесін зерттеуге, оның ішінде 12 млн. теңге 12 жылдық білім беру проблемасын зерделеуге бөлінді;

3) 2012 жылы бөлінген 6808 млн. теңгенің тек 120 млн. теңге ғана білім беру саласындағы іргелі және қолданбалы зерттеулерді жүргізуге бөлінді.

Тіпті осы зерттеулердің де нәтижелері білім беру жүйесін дамыту стратегиясын анықтау мен практикалық іс-әрекетте жеткілікті пайдаланылмайды.

VII Қазақстанда білім беру жүйесін басқарудағы сабақтастық қамтамасыз етілмейді. 1991 жылдан бастап қазіргі уақытқа дейін, яғни 23 жыл бойына, білім және ғылым министрлігі лауазымында 13 адам жұмыс істеген. Орташа алғанда, бір министр 21 ай, демек 1 жыл және 9 ай жұмыс істеген. Әрбір министр білім беру жүйесін реформалау бойынша өз ұсыныстарын енгізді. Бірақ білім беру саласы айтарлықтай консервативті сала болып табылатындығы, осыған байланысты аз уақыт ішінде жаңа реформаларды жүргізу мүмкін еместігі ескерілмеді. Әр жаңа министрдің бастамалары бұрынғы министрдің идеяларының жалғасы бола бермеді, нәтижесінде көптеген басталған реформалар аяқталмай қалды, бұл білім беру сапасына теріс әсер етті. Қазіргі заман сұраныстарына сай білім беру процессін тікелей жүргізетін, орта буын басшылары ретінде мектеп директорларының қызметіне жеткілікті көңіл бөлінбейді.

Зерттеу нәтижесі, бірізді білім беру саясаты болмауы салдарынан білім беру сапасы төмендегенін растайды.

2 Мектепте білім беру сапасын жақсарту бойынша әлемдік тәжірибені шолу

Қазіргі уақытта көптеген халықаралық салыстырмалы зерттеулер жүргізіледі, алайда анағұрлым маңыздылары PISA,

TIMSS, PIRLS болып табылады. Бұл зерттеулер нәтижелері бойынша соңғы 10 жыл ішінде оқушылары тұрақты түрде жоғары көрсеткіш көрсететін жұлдегер елдер: Шанхай (Қытай), Сингапур, Гонконг (Қытай), Финляндия, Оңтүстік Корея, Жапония, Тайвань, Канада және Жаңа Зеландия болып табылады. Бұл елдердің білім беру жүйелері табыстылығы мен тиімділігіне, бірінші кезекте, ұлттық басымдылықтарды, дәстүрлі мәдениетті, құндылықтарды сақтауға және мұғалімдердің кәсіби қызметіндегі жоғары сапаға қол жеткізуге бағытталған білім беру саясатын жүзеге асыру негізінде қол жеткізген.

Бұл елдердің іс-тәжірибесі көрсеткеніндей, білім беру сапасын көтеру үшін Мемлекеттік білім беру саясатын, маңызды проблемаларды шешу жолдары анықталған Концепция мен Кешенді бағдарламалар дайындау қажет.

McKinsey & Company компаниясының ғалымдары М.Барбер және М.Муршед әлемнің 25 елінің білім беру жүйесін зерттеу негізінде, оларды жүзеге асыру білім беру сапасын арттыруға алып келетін жалпы басым бағыттарды анықтады. Солардың ішінде үш фактор шешуші маңызға ие. Олар:

1) ұстаздық еңбекке лайық адамдар ғана мұғалім болуы тиіс;

2) педагог кадрларын оқытушылық жұмыстың тиімділігін арттыруға мүмкіндігі болатындай етіп дайындау қажет;

3) әр оқушы сапалы білім ала алатындай жағдай қамтамасыз етілуі тиіс [3].

McKinsey & Company компаниясының ғалымдары М.Муршед, Ч.Чийоке және М.Барбер сан алуан бастапқы жайғасымға ие болған және айтарлықтай әрі тұрақты табыстарға қол жеткізе алған әлемдегі 20 елдің мектептегі білім беру жүйесін зерттеді. Олар білім беру сапасын үш аспектіні ескере отырып жақсартуға болады деген қорытынды жасады:

1) білім беру жүйесінің қарастырылып отырған кездегі нақты жетістіктері;

2) оқыту нәтижелерін жақсарту үшін қандай шаралар қажеттігін, яғни әсер ету шаралары кластерін анықтау;

3) орта білім беру жүйесі мен мемлекеттің тарихын, мәдениетін, саясатын және құрылымын ескере отырып әсер ету шараларын бейімдеу.

Білім беру жүйесін жетілдіру үшін әсер ету шараларының басым кластерлері:

1) оқу жоспарын, білім беру стандарттары мен бағдарламаларын қайта қарап шығу, соған сәйкес оқу-әдістемелік материалдар әзірлеу;

2) мектеп директорлары мен мұғалімдердің еңбекақысы және сыйақысы жүйесін қайта қарап шығу;

3) жұмысқа кіріскелі жүрген, жұмыс істеп жүрген мектеп директорлары мен мұғалімдердің техникалық дағдыларын, яғни кәсіби шеберлігін, көбінесе «каскадты» тренингтер арқылы, дамыту;

4) оқушылардың оқудың әр түрлі кезеңіндегі және әр түрлі пәндер бойынша оқу жетістігін бағалау;

5) мектептердің, оқушылардың, мұғалімдердің, жекелеген өңірлердің жетістіктері туралы мәліметтер базасы жүйесін жасау, мәліметтерді жүйе ішінде ресурсты дұрыс бөлу үшін қолдану;

6) реформалау бағдарламасының көрінісі, мақсаттары мен артықшылықтары нақты тұжырымдалған білім беру туралы бағдарламалық құжаттар мен заңдар әзірлеу болып табылады.

Білім беру жүйесінің оның сапасын арттырудың бастапқы кезеңдеріндегі басты міндеті:

1) сыныптар мен мектептер арасындағы үлгерім айырмашылығын азайту;

2) базалық дайындығы нашар мұғалімге мамандар дайындаған және әр сабаққа арналған нақты нұсқаулар берілген оқу-әдістемелік материалдар мен сабақ жоспарларын ұсыну болып табылады [4].

Ғалымдар зерттеген жүйелердің барлығының, жетілудің белгілі бір кезеңінде атқарған істерінде көп айырмашылық болмаған, бірақ олар бұл істерді қалай атқарғанында – аса көп айырмашылық болған.

Әлемнің жетекші елдерінің білім беру жүйелері көшбасшылары технологиялар әлеуетін оқыту үдерісі үшін пайдалану туралы мәселені талқылай келіп:

1) білім беруде ақпараттық коммуникациялық технологияларды (АКТ) қолдану оқыту сапасын арттыру үшін жаңа перспективаларды ашады;

2) АКТ білім беру жүйесіне енгізу үшін жабдықтар мен бағдарламалық қамтамасыз етуді сатып алумен, байланыс арналарды ұйымдастыру мен техникалық қызмет көрсетумен байланысты дәстүрлі техникалық мәселелерді шешу жеткіліксіз, мектептердің біліктілігі жоғары және білікті ұстаздары мен басшыларын дайындамайынша бұл міндет орындалмайды;

3) оқушылар табыстылығын анықтаушы маңызды фактор оқыту сапасы болып табылады;

4) мұғалімдердің бірлескен жұмысы, тәжірибе алмасу, бірлесіп зерттеу жүргізу, оқу жоспарларын әзірлеу және жақсы оқыту дегеннің не екені туралы жалпы ұғымды түсіну үшін көбірек мүмкіндіктер беріп, кеңістік құру қажет деген қорытындыға келді.

Талқылау негізінде:

1) білім беру сапасы онда жұмыс істейтін мұғалімдер сапасынан жоғары болуы мүмкін еместігі;

2) оқыту нәтижелерін жақсартудың бірден-бір әдісі оқытуды жақсарту болып табылатындығы;

3) барлық оқушылар білімінің жоғары деңгейін қамтамасыз ету әр балаға сапалы оқытуды жеткізбейінше мүмкін еместігі;

4) мұғалім мамандығы жоғары мәртебе алған кезде, анағұрлым дарынды адамдар мұғалім болатыны, бұл осы мамандық мәртебесінің одан әрі артуына алып келетіні дәлелденді [5].

3 Білім сапасын және оны көтерудің негізгі принциптері

Білім беру жүйесі күрделі жүйе болып табылады және басқа да күрделі жүйелер сияқты, көптеген құраушылырдан (ішкі жүйелерден) тұрады. Жүйе жұмысы сапасын көтеру үшін оның барлық құраушыларының сапасын көтеру қажет.

Отандық және озық әлемдік тәжірибелерді зерттеу негізінде білім сапасы құраушылары анықталды:

$$C_{\text{біл}} = C_{\text{СТ}} + C_{\text{о}} + C_{\text{ккб}} + C_{\text{мс}} + C_{\text{т}} + C_{\text{ғзж}} + C_{\text{бас'}}$$

$C_{\text{СТ}}$ – білім стандарттар мен оқу бағдарламаларының сапасы;

$C_{\text{о}}$ – оқу әдебиетінің сапасы;

$C_{\text{ккб}}$ – педагог кадрлардың кәсіби біліктілігі;

$C_{\text{мс}}$ – білім мониторинг сапасын;

$C_{\text{т}}$ – рухани-адамгершілік және патриоттық тәрбие беру сапасы;

$C_{\text{ғзж}}$ – ғылыми зерттеу жұмыстарының сапасы;

$C_{\text{бас}}$ – басқару жүйесінің сапасы.

12 жылдық білім мазмұнына өтетін әр сыныпта, жүйелі түрде барлық құраушылардың сапасын көтермей, білім сапасын көтеру мүмкін емес. Сондықтан осы барлық құраушылар бойынша жоспарлы түрде жұмыс жасалуы керек. Яғни, 12 жылдық білім беруге өту үшін 1-ші сыныптың білім сапасын көтеруді қамтамасыз ететін барлық құраушылардың сапасын көтеру жұмыстары тыңғылықты түрде атқарылуы керек. Міне осындай жұмыс атқарылған жағдайда ғана 1-ші сынып сапасы көтерілетін болады. Келесі оқу жылында 2-ші сынып сапасын көтеруді қамтамасыз ететін, оның барлық құраушыларының сапасын көтеру мақсатында тыңғылықты жұмыс жүргізілуі керек. Келесі оқу жылдарында да осындай жұмыстар атқарылуы қажет.

Бұл көптеген ғылыми-зерттеу ұйымдарының, мемлекеттік мекемелердің, жоғары оқу орындары, колледждер, мектептер, баспалар, ғалымдар мен ұстаздардың ұйымдасып, жоспарлы түрде жұмыс жасауларын қажет етеді.

Орта білім беру сапасын көтерудің негізгі принциптері:

1) оны құраушылардың сапасын көтеру мақсатында жүйелі және этап бойында жұмыс жүргізуді;

2) білім беру сапасын арттыру жауапкершілігін мемлекет, білім басқармалары, ғылыми мекемелер, оқу орындары мен педагогикалық қоғамдастық арасында бөлудің теңгерімділігін;

3) мұғалімдер статусын көтеруді;

4) білім беру сапасын арттыру үдерісі ашықтығын

5) жүзеге асыру болып табылады.

3.1 Білім стандарттары мен оқу бағдарламаларының сапасын көтеру (C₁)

Білім берудің бастауыш, орта және жоғары деңгейлерінің стандарттары мен оқу бағдарламаларын дайындағанда:

1) әр білім беру деңгейінің мақсаттарын, міндеттерін және құндылықтарын анықтау;

2) балалардың ерте жасынан игеруі қажетті күрделі пәндермен жүктеудің алдын алу, себебі бұл балалардың психофизиологиялық және ақыл-ой дамуына аса теріс әсер етеді, сондай-ақ олардың білім алуға деген ынтасын шектейді;

3) жеке тұлғаның рухани-адамгершілік қасиеттері мен зияткерлік дамуын қалыптастыратын пәндерді оқып-үйренуге көп уақыт бөлу;

4) бастауыш сыныпта тек ана тілінде оқытуға басымдылық беру;

5) біліктілік қалыптастыра отырып нәтижеге бағытталған білім беру парадигмасын жүзеге асыру;

6) оқушыларды белсенді танымдық қызметке, ұлттық басымдылықтарды, ұлттық мәдениетті, құндылықтар мен бағдарларды сақтауға бағыттау;

7) оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту;

8) кейбір пәндер бойынша мектептің жоғары сатысында ағылшын тілінде оқытуды жүзеге асыру.

3.2 Оқу әдебиетінің сапасы көтеру (C₀)

Сапалы оқу әдебиетін жасау үшін:

1) әлемдік іс-тәжірибені ескере отырып оқу әдебиеті мен ИОӘК дайындаудың теориялық негіздерін әзірлеу;

2) авторлар ұжымдарды оқытуды ұйымдастыру;

3) оқулықтар мен ОӘК теориялық және практикалық сараптамадан өткізу критерийлері жүйесін әзірлеу;

4) оқу әдебиеті сапасын анықтайтын сарапшылар дайындау;

5) авторлардың, сарапшылардың және баспалардың оқу әдебиетін жасау бойынша жауапкершіліктерін анықтау қажет.

Оқу әдебиеті мен ИОӘК сапасын көтеру үшін:

1) барлық оқыту сыныптарына арналған бір-бір пән бойынша желілік оқулықтар мен ИОӘК әзірлеу үшін бірыңғай авторлық ұжым ұйымдастыру;

2) желілік ЖОӘК әзірлеудің бірыңғай тұжырымдамасын жасау;

3) қолданыстағы оқулықтар, ОӘК және электрондық оқулықтар негізінде негізгі пәндер бойынша мультимедиялық оқу құралдары және ОӘК бар оқулықтардан тұратын бірыңғай желілік инновациялық оқу-әдістемелік кешендер (ЖОӘК) әзірлеу;

4) ИОӘК барлық модульдері арасындағы байланысты жүзеге асыру;

5) материалдардың практикалық, біліктілік қалыптастырушы бағыттылығын және түрлі шығармашылық тапсырмалардың үлестік салмағын арттыру;

6) оқу үдерісін модульдік ұйымдастыруды;

7) интерактивтік оқыту технологиясын жүзеге асыру;

8) түрлі оқу жағдаяттарының болуын іске асыру;

9) оқушыларды түрлі ақпарат көздерімен жұмыс істеуге үйрету, ақпараттық мәдениетті қалыптастыруды іске асыру;

10) тақырыптың дайындылығы мен күрделілігі деңгейіне тәуелді түрде танымның дербес траекториясын құрауды;

11) ойлау қызметінің дамуына әсер ететін түрлі оқыту және тексеру тапсырмаларының болуын;

12) алдыңғы сыныпта оқытылғандармен де, сондай-ақ осы оқулық негізінде келесі сыныпта оқытылатындармен де байланыс пен ішкі бірлікті қамтамасыз етуді;

13) мультимедиялық оқу құралдарын, әдістемелік құралдарды, жұмыс дәптерлерін т.б. әзірлеу кезінде сабақтастықты сақтауды қарастыру қажет.

3.3 Педагог кадрлардың кәсіби біліктілігі сапасын көтеру (С_{ккб})

Мұғалімдердің кәсіби біліктілігін көтеру бойынша жұмыстарды екі бағытта жүргізілуі қажет:

1) педагог кадрларды дайындау сапасын көтеру;

2) мұғалім кадрлардың кәсіби біліктілігін көтеру.

1. Педагог кадрларды сапасын көтеру үшін:

1.1 педагогикалық жоғары оқу орындары мен колледждерде дайындау үшін лайықты талапкерлерді іріктеу жүйесін жасауды;

1.2 әлемдік тәжірибені ескере отырып Мұғалімдерді дайындау тұжырымдамасын әзірлеуді;

1.3 нақты мамандық бойынша кадрлар мен оқу әдістемелік әдебиетті дайындау бойынша жауапты оқу орындарын анықтауды;

1.4 педагог кадрларды дайындауды жүзеге асыратын барлық оқу орындарын аттестация және аккредитациядан өткізуді;

1.5 әрбір оқу орны жанынан болашақ мұғалімдерді бірінші курстан практикалық дайындауды күшейтетін және жаңа оқыту технологияларын бейімдеуге арналған эксперименттік алаң құруды;

1.6 педагогикалық колледждер бакалаврлар дайындауға көшiн жүзеге асыру қажет.

2 Мұғалімдердің кәсіби бiлiктiлiгiн жақсарту үшiн:

2.1 мұғалімдердің бiлiктiлiгiн арттырудың тиiмдi және сан алуан жүйелерiн енгiзу;

2.2 тәлiмгерлер институтын жандандыру, коучерлер институтын құру;

2.3 жұмысқа қабылдау кезiнде мұғалiм лауазымына үмiткерлердi iрiктеу жүйесiн жасау;

2.4 мұғалiмнiң педагогикалық қызметi сапасын бағалау жүйесiн құру;

2.5 мұғалiм еңбегiн қолдау және ынталандырудың мемлекеттiк жүйесiн құру;

2.6 мұғалiмдердiң еңбек ақысын оқушыларының оқудағы жетiстiктерi сапасына қарай арттыру қажет жоғары оқу орны мен колледжде студенттердi дайындау сапасын жақсарту қажет.

2.7 Облыстар мен Астана, Алматы қалалары бiлiм басқармалары қызметтерiн жетiлдiру:

2.7.1 тәлiмгерлер көмегiмен, сондай-ақ бiлiм берудiң жаңа стандарттары бойынша өтпелi сынаптарда жұмыс жасау үшiн «Өрлеу»-де бiлiктiлiгiн арттыру курсынан өткiзе отырып,

мұғалімдердің біліктілігін кезең-кезеңмен озыңқы арттыруды қарастыратын арнайы бағдарламалар әзірлеу;

2.7.2 мектеп педагогикалық ұжымдарының жеке алғандағы мұғалімдердің өткізетін сабақтарының сапасы үшін жауапкершілігін күшейту;

2.7.3 мұғалімнің біліктілік деңгейін оқушылар алған білім сапасын анықтау көмегімен анықтау;

2.7.4 оқыту сапасын арттыру үшін жұмыс жасап жүрген біліктілігі жоғары мұғалімдер мен әдіскерлер тәжірибесін пайдалану;

2.7.5 мектептерде жас мұғалімдердің өткізетін сабақтары сапасын арттыру үшін олармен жұмыс істеуіне тура келетін коучерлер институтын ұйымдастыру;

2.7.6 жұмыс нәтижелері нашар мұғалімдерді ынталандыруды жоғарылатуға арналған құралдар әзірлеу;

2.7.7 әрбір мұғалімге көңіл бөліп, өткізетін сабақтарының сапасын жақсарту үшін оларды сынамастан, кемсітпестен, бірақ аса қамқорлықпен барынша қолдау және көмек көрсету;

2.7.8 барлық мектептердің, оның ішінде ШКМ-нің барлық сыныптарында барлық пәндер бойынша сапалы сабақ бере алатын мұғалімдер ғана жұмыс істеуіне қол жеткізу;

2.7.9 өткізілетін сабақтар сапасын арттыру үшін мұғалім жұмысын бағыттау және жеңілдету мақсатында үлгілік сабақ жоспарлары мен оқу-әдістемелік материалдар әзірлеу;

2.7.10 мұғалім еңбек ақысы мөлшерін оқушылардың білім сапасына сәйкес келтіру қажет.

2.8 «Өрлеу» қызметін жетілдіру:

2.8.1 осы Тұжырымдаманың мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыру;

2.8.2 білім берудің жаңа стандарттары бойынша өтпелі сынаптарда жұмыс жасау үшін олардың кәсіби біліктілігі деңгейін ескере отырып мұғалімдердің біліктілігін кезең-кезеңмен озыңқы арттыруды жүзеге асыру;

2.8.3 мектептерде жұмыс жасайтын білікті мұғалімдердің, әдіскерлердің тізімін алу және олардың біліктілігін коучер деңгейіне дейін көтеруі;

2.8.4 арнайы курстар әзірлеу және коучерлерді мектеп мұғалімдерімен жұмыс жасау үшін дайындауды қамтамасыз етуі қажет.

3.4 Білім мониторингі сапасын көтеру (C_{mc})

Білім мониторингі сапасын көтеру үшін:

1) тестілерді жобалау, модельдеу және құрастырудың дидактикалық теориясын әзірлеу;

2) Ұлттық білім беру статистикасы және бағалау орталығы қызметін жетілдіру;

3) объективті бағалау саласының, оны сүйемелдеудің сәйкес технологияларымен бірге, ғылыми негізделген саясатын дайындау;

4) стандарт мақсаттары, міндеттері және негізгі пәндер бойынша күтілетін нәтижелер негізінде барлық мектептерде әр оқушының оқудағы жетістіктері туралы шынайы баға алу үшін тестілік бақылау және басқа да диагностикалық бақылау жұмыстары жүйесін әзірлеу;

5) мектеп директорлары қызметінің тиімділігін бағалау жүйесін құру;

6) педагогикалық жоғары оқу орындары және колледждері студенттерінің білімі сапасын бағалау жүйесін әзірлеу қажет.

Білім беру сапасы мониторингі:

1) оқушылардың оқытудың түрлі кезеңдеріндегі және әр түрлі пәндер бойынша оқу жетістіктері туралы жан-жақты ақпарат алуға;

2) оқушылардың білім сапасын қадағалауға;

3) артта қалушылар дәрежесіне өту қаупі бар нақты оқушыларды қолдауға бағытталған шаралар қабылдауға;

4) әлсіз аймақтарды анықтауға және мектептерді өз жұмыстарының нәтижесі үшін жауапты етуге;

5) білім беру сапасын арттыру бойынша озат іс-тәжірибені анықтауға және таратуға;

6) барлық мектептерде оқытудың тұрақты түрдегі жоғары деңгейін қамтамасыз етуге және барлық пәндер бойынша білім беру сапасын арттыруға бағытталған қажетті шаралар жүйесін әзірлеуге;

7) мектеп директорларының кәсіби біліктілігін анықтау үшін аттестация өткізуге;

8) білім беру жүйесін жетілдіру үшін қажетті шараларды анықтауға мүмкіндік береді.

3.5 Рухани-адамгершілік және патриоттық тәрбие беру сапасын көтеру (С.)

Білім беру саласындағы көшбасшы елдер ата-бабалардың рухани мұрасын сақтай және көбейте алатын, ұлттық басымдылықтарды анықтай білетін, шығармашыл, рухани бай және интеллектуалды дамыған жеке тұлғаны тәрбиелеуге ерекше көңіл бөледі.

Қазақстанда рухани-адамгершілік тәрбиеге беруге жеткілікті көңіл бөлінбей отыр. Соңғы жылдарда оқушылардың ресми білімдік жетістіктеріне – емтихан тапсырулары мен жақсы баға алғандарына ерекше ден қойылатын болды.

Жеке тұлғаға рухани-адамгершілік және патриоттық тәрбиелеу берусапасын көтеру үшін:

1) пәндердің стандарттары мен оқу бағдарламаларын әзірлеу кезінде жеке тұлғаның рухани-адамгершілік құндылықтарын, патриоттық және зияткерлігін қасиеттерін қалыптастыруға әсер ететін компоненттерді енгізу;

2) мектептегі оқу әдебиетінде рухани-адамгершілік құндылықтарды, патриоттық қасиеттерді қалыптастыруға және шығармашыл, ой қабілеті зор, рухани бай жеке тұлғаны дамытуға бағытталған материалдар болуы;

3) бастауыш білім берудің оқу жоспарында рухани-адамгершілік құндылықтар мен оқушылардың физикалық қасиеттерін қалыптастыратын пәндерді оқып-үйретуге оқу жүктемесінің 50%-ға жуығын бөлу;

4) оқушылардың тәрбиелілігінің негізгі кезеңдері мен көрсеткіштерінің жүзеге асырылуы стандарттар мен оқу бағдарламаларында көрсетілген күтілетін нәтижелерде көрсетілуі;

5) тәрбиелеу үдерісі тиімділігін және жеке тұлғаның тәрбиелілік деңгейін бағалау критерийлерін әзірлеу;

6) балаларға рухани-адамгершілік тәрбие беруде отбасы, бала-бақша, мектеп арасында тығыз байланыс орнату, ата-

аналардың бала тәрбиелеудегі жауапкершілігін арттыру және бірлесе отырып тәрбие жұмыстарын жүргізу жүйесін жетілдіру;

7) дарынды, талантты балаларды анықтау, оларды қолдау, барлық сыныптарда сыныптан және сабақтан тыс уақыттарда кәсіпке бағдарлау жұмыстарын жүргізу қажет.

«Мәңгілік ел» ұлттық идеясын жүзеге асырушы азаматтарды тәрбиелеуге ерекше көңіл бөлу қажет. Бұл идеяны жүзеге асыру үшін жас ұрпақ бойында:

1) ата-анасын сыйлау, Отанын сүю, мәдениет пен тарихты білу және дамыту;

2) ел бірлігін, толеранттықты және халықтар достығын сақтау;

3) рухани байлық, еңбексүйгіштік, денсаулықты және қоршаған ортаны сақтау;

4) қазақ және шет ел тілдерін игеру, сапалы білім алу құндылықтарын қалыптастыру керек.

3.6 Ғылыми зерттеу жұмыстарының сапасын көтеру (С_{ҒЗЖ})

Білім беру саласындағы проблемаларды зерттеу үшін іргелі және қолданбалы ғылыми-зерттеу жұмыстары (ҒЗЖ) жүргізіледі.

Білім беру сапасын көтеру үшін:

1) басым біліктілік көзқарасты жеке басқа бағдарланған парадигмаға ауысуды жүзеге асыратын жалпы орта білім беру стандарттарын әзірлеу;

2) педагог кадрлар мәртебесін және олардың кәсіби біліктілік деңгейін арттыру;

3) жаңартпашылық оқу-әдістемелік кешендерді (ЖОӘК) әзірлеудің ғылыми-практикалық негіздерін жасау;

4) білім беру сапасын бағалау жүйесін жасау;

5) рухани-адамгершілік тәрбие әдістерін және жеке тұлғаны зияткерлік тұрғыдан дамыту жолдарын жетілдіру;

6) білім беруді басқарудың тиімді жүйесін әзірлеу тәрізді бағыттарда зерттеулер жүргізу қажет.

Осы және басқа да проблемаларды зерттеу негізінде оларды шешу және енгізу бойынша ғылыми негізделген ұсыныстар дайындалуы тиіс. Сонымен қатар Тұжырымдаманы табысты жүзеге асыру үшін ғылыми-зерттеу және эксперимент-тік

жұмыстар, олардың нәтижелері нақты практикалық қызметтерде дер кезінде пайдаланылуы үшін озыңқы режімде жүргізілуі тиіс.

3.7 Басқару жүйесінің сапасын көтеру (C_{бас}).

Әлемдік тәжірибе көрсеткеніндей, әлемнің жетекші елдерінің білім беру жүйесіндегі реформа он жыл бойына бір рет жүзеге асырылады. Білім беруді басқару жүйесінің тиімділігі, жекелей алғандағы мектеп басшылығымен қоса алғанда, уәкілетті орган басшылығынан бастап білім беру жүйесін басқарудағы сабақтастықты қамтамасыз етуге тәуелді.

Білім беру жүйесіндегі нақты жағдайды қарастыра отырып, әр ел нақты жағдайда тиімді басқару үшін уәкілетті органдарды анықтайды.

Мектеп директоры білім сапасын қамтамасыз етудегі негізгі тұлға болып табылады. Білім беру саласындағы жүлдегер елдерде мектеп директоры болып тәжірибелі оқу ісі меңгерушілері тағайындалады, ал оқу ісі меңгерушісі болып үздік әдіскер сайланады, ал мектептің тек үздік мұғалімдері ғана әдіскер бола алады.

Білім беруді басқарудың отандық жүйесінің тиімділігін арттыру үшін:

1) білім беру жүйесін басқаруды жетілдіру, басқарудағы сабақтастықты және көшбасшылардың бір-біріне тәжірибе мен жауапкершілікті табыстауын қамтамасыз ету;

2) мектеп директоры етіп мектептегі жұмыстың үлкен тәжірибесіне ие және жоғары кәсіби деңгейлі, дайындалған адамдарда тағайындау;

3) жаңадан тағайындалған директорлар анағұрлым тәжірибелі директорлармен жұптасып еңбек етуі үшін мектеп директорлары тәлімгерлігін ұйымдастыру қажет.

Орта білім сапасын көтеру үшін оның барлық құраушыларының сапасын көтеру қажет. Бұл күрделі жұмыс. Оны атқару үшін ғалымдар мен мұғалімдердің үлкен ұжымының, ғылыми-зерттеу ұйымдары мен білім беру мекемелерінің, оқулық авторлары мен баспалардың, педагогикалық ұжымдар мен қоғамдастықтардың күш-қуаттын жұмылдыра отырып, нәтижелі жұмыс жасауларын қамтамасыз ету қажет.

Әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н.Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050»: Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына жолдауы // URL: [http://www.akorda.kz/ru/page/page_poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-lidera-natsii-nursultana-nazarbaeva-narodu-kazakhstana-](http://www.akorda.kz/ru/page/page_poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-lidera-natsii-nursultana-nazarbaeva-narodu-kazakhstana)

2. Құсайынов А.Қ. Әлемдегі және Қазақстандағы білім беру сапасы. – Алматы, 2013 ж. – 196 б.

3. Barber M., Mourshed M. Consistently high performance: Lessons from the world's top performing school systems // McKinsey&Company, June, 2007.

4. Mourshed M., Chijioke Ch., Barber M. How the world's most improved school systems keep getting better // McKinsey&Company, November, 2010.

5. Barber M., Mourshed M. Shaping the Future: How good systems can become great in the decade ahead // Report on the International Education Roundtable, Singapore, July 7, 2009.

ВВЕДЕНИЕ

В Послании народу Казахстана Стратегия «Казахстан–2050» Лидер нации Н.А. Назарбаев поставил задачу вхождения Казахстана в 30-ку конкурентоспособных стран мира. При этом Глава государства отметил: «Лучший международный опыт подтверждает: базовыми факторами высокого уровня конкурентоспособности страны являются благоприятные макроэкономическая политика, инвестиционный климат, равные конкурентные условия и самое важное – высокое качество образования и здравоохранения» [1].

Как показывает анализ, качество среднего образования в Казахстане не повышается, наоборот, по некоторым показателям снижается. Выпускники школ со слабой подготовкой не могут получать качественные знания в вузах и колледжах, что снижает уровень профессиональной компетентности будущих специалистов. Это, в свою очередь, приводит к снижению качества человеческого капитала и конкурентоспособности страны. В связи с этим необходимо принять комплексные меры для повышения качества образования, используя лучший мировой опыт и весь потенциал отечественной системы образования.

1 Анализ текущей ситуации в Республике Казахстан

Образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан – 2030». В августе 2007 года принята новая редакция Закона РК «Об образовании» в целях создания условий для конкурентоспособной образовательной системы. В 2010 году была утверждена Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы, которая ориентирована на развитие человеческого капитала путем обеспечения доступности качественного образования для устойчивого развития экономики. В целом, в стране ведется определенная работа по модерни-

зации системы образования, улучшению материально-технической базы и повышению квалификации учительских кадров.

Несмотря на проводимые работы, результаты международных и внутренних исследований показывают, что:

1) Казахстан улучшил за 2006–2014 годы общий рейтинг по Индексу глобальной конкурентоспособности на 6 показателей, при этом показатель «Здоровье и начальное образование» снизился на 10 пунктов, «Высшее образование и профессиональная подготовка» – на 11 пунктов (2006 г. – 86 место, 2014 г. – 96, соответственно, 2006 г. – 51, 2014 г. – 62 место);

2) по результатам Международной программы оценки и умений учащихся – PISA, казахстанские учащиеся 15-летнего возраста по читательской грамотности в 2009 г. заняли – 59 место, а в 2012 г. – 63 место, по математической грамотности – 53 и 49 места, а по естественно-научной грамотности – 58 и 52 места. Эти результаты оказались намного ниже, чем средний результат по странам ОЭСР;

3) по результатам исследований TIMSS 2007 г. учащиеся 4-го класса по математике заняли 5-е место, по естествознанию – 11-е место, а в 2011 г. учащиеся 4-го класса соответственно – 27-е и 32 места, т.е. показатели ухудшились на 22 и 21 позиции. В 2011 г. учащиеся 8-го класса заняли соответственно – 17 и 20 места, т.е. дети, которые в 2007 г. учились в 4-ом классе, заняли – 5-е и 11-е места, ухудшили свои показатели соответственно на 12 и 9 позиции;

4) внутренними показателями качества образования является ЕНТ. В 2012 г. школу закончили 125 576 человек. Из всех выпускников около 1 % освобождены от сдачи ЕНТ за хорошие показатели в олимпиадах или за другие достижения. Не приняли участия в ЕНТ 25% учащихся от общего количества, сдавали ЕНТ 75 % выпускников, из них не прошли пороговый уровень 36,8 %, что составляет 27,6% от всех выпускников школ. Итого, не сдавали ЕНТ и не прошли пороговый уровень 52% от всех выпускников школ. В 2013 году этот показатель составил 51%, а в 2014 году – 47,3%. Из этого следует, что почти половина выпускников школ показали знания ниже удовлетворительного [2].

Причинами подобных результатов является ряд факторов:

IV Казахстане до сих пор сохраняется знание-центрическая парадигма образования.

Система среднего образования Казахстана характеризуется следующими показателями:

- 1) перенасыщение учебными предметами;
- 2) потеря целостности и системности содержания образования;
- 3) большой объем учебной нагрузки;
- 4) снижение качества образования.

Изучение в большом объеме сложных для усвоения предметов в начальной школе крайне отрицательно сказывается на психофизиологическом и умственном развитии детей, а также ограничивает их стремление к получению качественного образования.

II Анализ действующих учебников, электронных учебников и УМК (методические пособия для учителя, хрестоматии, лабораторные и практические занятия, рабочие тетради, атласы и т.д.) показывает:

слабую связь между учебными модулями на основе концептуального единства;

2) отсутствие единой Концепции по созданию линейных учебников и инновационного учебно-методического комплекса (ИУМК);

3) нарушение целостности учебных материалов, которые создаются разными авторами или авторскими коллективами;

4) слабую ориентированность на исполнение возложенных на них образовательных функций;

5) несоответствие содержания образования новой парадигме планируемых результатов и компетентностного обучения;

6) исключение учителя как менеджера и организатора учебного процесса;

7) недостаточную организацию самостоятельного освоения учеником новой информации на основе интерактивных методов обучения.

III При Советском Союзе статус педагогических кадров был высокий и в школах работали подготовленные учителя, так как:

- 1) учительская профессия была престижной;
- 2) учителя получали хорошую заработную плату, имели социальные льготы и сельскую квоту;
- 3) на педагогические специальности шли выпускники школ с хорошими знаниями;
- 4) с молодыми учителями работали наставники;
- 5) учителя имели хорошую профессиональную компетентность.

В силу ряда объективных и субъективных причин профессиональная компетентность учительских кадров в Казахстане начала снижаться, так как:

- 1) уменьшилась заработная плата учителей;
- 2) учительская профессия перестала быть престижной;
- 3) на педагогические специальности подавали документы выпускники школ, получившие средний балл или ниже среднего по результатам ЕНТ;
- 4) абитуриенты, получившие слабые знания в школе, со слабой фундаментальной подготовкой, не могли полно освоить вузовскую программу и получить хорошее образование;
- 5) качество подготовки педагогических кадров стало снижаться;
- 6) происходил большой отток квалифицированных учителей из школ в другие сферы деятельности;
- 7) система повышения квалификации учителей не работала должным образом.

Таким образом, на педагогические специальности шли абитуриенты, получившие в школе слабые знания, в результате в школу возвращались слабо подготовленные учителя, которые не могли дать детям хорошие знания.

В настоящее время уделяется большое внимание повышению квалификации учителей и руководителей школ. ТОО «Центр педагогического мастерства» НИШ (ЦПМ) и «Өрлеу» проводят уровневые курсы повышения квалификации. После завершения каждого уровня повышается заработная плата учителей: после III уровня – на 30 %, после II уровня – на 70 %, после I уровня – на 100 %. Тем не менее, вопрос качества педагогических кадров не снимается.

IV В Казахстане проведена определенная работа по созданию системы мониторинга качества образования:

1) в 2005 году создан РГКП «Национальный центр оценки качества образования»;

2) во всех регионах республики созданы областные службы оценки качества образования;

3) реализуются международные исследования TIMSS и PISA;

4) в 2012 г. РГКП «Национальный центр оценки качества образования» был переименован в РГКП «Национальный центр образовательной статистики и оценки» (НЦОСО);

5) в 2004 году были внедрены Тестовые методы оценки качества образования в виде Единого национального тестирования (ЕНТ).

Как известно, ЕНТ проводится на основе закрытых тестов. Тесты учебных достижений с выбором одного правильного ответа из четырех предложенных могут выявить только запомнившуюся или угаданную человеком информацию, поэтому такие тестовые вопросы не могут служить достаточно объективным критерием определения истинных знаний учащихся по тем или иным предметам.

Анализ результатов деятельности Национального центра оценки качества образования и Национального центра образовательной статистики и оценки показывает:

1) не определены меры, способствующие повышению качества образования по отдельным предметам и по школам;

2) не выявлены необходимые меры для повышения качества проводимых уроков;

3) не ведется работа по совершенствованию методики тестирования.

ВПрезидент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев в своем Послании народу Казахстана (27.01.1012 г.) отметил: «Важно усилить воспитательный компонент процесса обучения. Патриотизм, нормы морали и нравственности, межнациональное согласие и толерантность, физическое и духовное развитие, законопослушание – эти ценности должны прививаться во всех учебных заведениях».

Страны-призеры в области образования уделяют особое внимание на воспитание творческой и духовно богатой личности, умеющей развивать национальные приоритеты, культуру, ценности и ориентиры. К примеру, в учебных планах начальной школы Японии, Южной Кореи и Финляндии, которые являются странами-лидерами в области образования, на изучение предметов, формирующих духовно-нравственные ценности и физические качества выделяется около 50 % времени.

В Казахстане, исторически, идеи образования всегда опирались на прочные духовно-нравственные ориентиры. Самобытная духовная философия казахов пронизана любовью к родной земле, мудростью, терпимостью. Но, к большому сожалению, на основе объективных и субъективных причин, многие ценности у нас потеряны, забыты и идеологизированы.

В настоящее время в системе образования основной упор делается на благополучные образовательные достижения, т.е. на успешную сдачу экзаменов и получение хороших отметок.

Основной задачей системы среднего образования должно быть воспитание духовно богатой личности, которая:

- уважает родителей, любит Родину, знает и развивает культуру и историю;
- сохраняет единство страны, толерантен и укрепляет дружбу народов;
- любит труд, укрепляет здоровье и охраняет окружающую среду;
- владеет казахским и иностранными языками;
- конкурентноспособен, интеллектуально развит и образован.

VI Финансирование науки в Казахстане в последние годы существенно растет. Оно осуществляется на основе базового, грантового и программно-целевого финансирования, в области образования в основном – грантового и программно-целевого финансирования. Если в 2011 году было выделено 28,8 млрд. тенге, то в 2012 году 49 млрд. тенге, то есть рост составил более чем на 70%. В 2015 г. планируется довести ежегодный объем бюджетного финансирования до 2 млрд.

долларов США, причем 60% из них будут направлены на исследовательские работы.

Однако, для проведения исследований в области образования средства выделяются по остаточному принципу:

1) в 2007 г. для проведения фундаментальных исследований выделено 2 675 млн. тенге, из этой суммы только 28 млн. тенге (1,05%) выделено на исследования в области образования;

2) в 2009 г. для проведения фундаментальных исследований выделено 6 163,5 млн. тенге, из этой суммы только 44,1 млн. тенге (0,7%) на исследования системы непрерывного образования, из них 12 млн. тенге на изучение проблем 12-летнего образования;

3) в 2012 г. из выделенных 6 808 млн. тенге только 120 млн. тенге выделены на проведение фундаментальных и прикладных исследований в области образования.

Результаты даже этих исследований недостаточно используются в определении стратегии развития образования и в практической деятельности.

VII В Казахстане не обеспечивается преемственность в управлении системой образования. Начиная с 1991 года по настоящее время, то есть в течение 23 лет, в должности министра образования и науки работали 13 человек. В среднем, один министр работал 21 месяц, то есть 1 год и 9 месяцев. Каждый министр вносил свои предложения по реформированию системы образования. При этом не учитывался тот факт, что сфера образования является достаточно консервативной, в силу чего невозможно провести новые реформы в короткие сроки. Инициативы каждого нового министра не всегда были продолжением идей прежнего министра, в результате многие начатые реформы оставались незавершенными, что отрицательно влияло на качество образования. Не уделяется должное внимание деятельности директоров школ как управленцев среднего звена, непосредственно реализующих образовательный процесс в контексте современных вызовов.

Таким образом, факты свидетельствуют о снижении качества образования вследствие отсутствия последовательной образовательной политики.

2 Обзор мирового опыта по улучшению качества школьного образования

В настоящее время проводится множество международных сравнительных исследований, но наиболее значимыми являются PISA, TIMSS, PIRLS. По результатам этих исследований за последние 10 лет странами-призерами, учащиеся которых стабильно показывают высокие результаты, являются: Шанхай (Китай), Сингапур, Гонконг (Китай), Финляндия, Южная Корея, Япония, Тайвань, Канада и Новая Зеландия. Успешность и эффективность систем образования этих стран достигнуты, в первую очередь, на основе реализации образовательной политики, направленной на сохранение национальных приоритетов, традиционной культуры, ценностей и достижения высокого качества профессиональной деятельности учителей.

Как показывает опыт этих стран, для повышения качества образования необходимо разработать Государственную политику в области образования, Концепцию и Комплексную программу по решению важных проблем.

Сотрудники компании McKinsey&Company М.Барбер и М.Муршед, на основе изучения систем школьного образования 25 стран мира, определили общие приоритетные факторы, реализация которых приведет к повышению качества образования. Среди них, решающую роль играют три фактора:

1) надо, чтобы учителями становились подходящие для этого люди;

2) следует дать им подготовку, которая позволила бы повысить эффективность преподавательской работы;

3) необходимо обеспечить условия, при которых каждый без исключения ученик получил бы качественное образование [3].

Сотрудники компании McKinsey&Company М.Муршед, Ч.Чийоке и М.Барбер провели уникальные исследования, где были изучены системы образования 20 стран мира, имевших самые разные стартовые позиции и сумевших достичь значительных и устойчивых успехов. Ими был сделан вывод, что качество образования можно улучшить с учетом трех аспектов:

1) исходный уровень достижений системы образования;

2) определение необходимых мер воздействия для улучшения результатов обучения, т.е. кластеров мер воздействия;

3) адаптация мер воздействия с учетом истории, культуры, политики и структуры системы школьного образования и государства.

Доминирующими кластерами мер воздействия для совершенствования системы образования, являются:

1) пересмотр учебного плана, программ и стандартов образования, разработка соответствующих учебно-методических материалов;

2) пересмотр системы вознаграждений и оплата труда учителей и директоров школ;

3) развитие технических навыков, то есть профессионализма учителей и директоров школ как поступающих на работу, так и уже работающих, часто с помощью «каскадных» тренингов;

4) оценка учебных достижений учащихся на различных этапах обучения и по разным предметам;

5) создание баз данных о достижениях школ, учащихся, учителей, отдельных регионов, использование данных для правильного распределения ресурсов внутри системы;

6) разработка программных документов и законов об образовании с четким формулированием видения, целей и приоритетов программы реформирования.

Главной задачей систем образования на начальных этапах повышения ее качества является:

1) минимизация разницы в успеваемости между классами и школами;

2) предоставление учителям со слабой базовой подготовкой учебно-методических материалов и поурочных планов, которые разработаны специалистами и содержат четкие инструкции для каждого урока [4].

Все изученные учеными системы на определенном этапе совершенствования не сильно различались в том, что они делали, но очень сильно – как они это делали.

Лидеры систем образования ведущих стран мира, обсуждая вопрос об использовании потенциала технологий для процесса обучения, пришли к выводам:

1) применение информационных коммуникационных технологий (ИКТ) в образовании создает новые перспективы для повышения качества обучения;

2) для внедрения ИКТ в систему образования недостаточно решать традиционные технические вопросы, связанные с покупкой оборудования и программного обеспечения, организацией каналов связи и технического обслуживания. Без подготовки высококвалифицированных и компетентных учителей и руководителей школ эта задача не будет выполнена;

3) важным фактором, определяющим успешность учащихся, является качество преподавания;

4) необходимо создать больше возможностей и пространства для совместной работы учителей, обмена опытом, проведения совместных исследований, разработки учебных планов и выработки общего понимания того, что есть хорошее преподавание.

Доказано, что:

1) качество образования не может быть выше качества работающих в ней учителей;

2) единственным способом улучшения результатов обучения является улучшение преподавания;

3) обеспечение высокого уровня образования всех учеников невозможно без донесения качественного преподавания до каждого ребенка;

4) когда профессия учителя приобретает высокий статус, учителями становятся более талантливые люди, что приводит к дальнейшему повышению статуса этой профессии [5].

3 Качество образования и основные принципы ее повышения

Система образования является сложной комплексной системой и состоит, как и другие сложные системы, из многих составляющих (подсистем). Для повышения качества образования необходимо повысить качество всех ее составляющих.

На основе изучения Отечественного и лучшего мирового опыта выявлены составляющие качество образования:

$$K_{\text{обр}} = K_{\text{ст}} + K_{\text{л}} + K_{\text{ппк}} + K_{\text{мо}} + K_{\text{в}} + K_{\text{нир}} + K_{\text{упр}},$$

K_{CT} – качество стандартов и учебных программ;
 K_L – качество учебной литературы;
 $K_{ппк}$ – качество профессионализма педагогических кадров;
 $K_{МО}$ – качество мониторинга образования;
 K_B – качество духовно-нравственного и патриотического воспитания;

$K_{НИР}$ – качество и эффективность НИР в области образования;

$K_{упр}$ – качество системы управления.

В каждом переходном классе на новое содержание 12-летнего образования, системно не обеспечив качество всех составляющих, невозможно повысить качество образования. Поэтому, по всем этим составляющим должна быть проведена планомерная работа. То есть, для осуществления перехода на 12-летнее образование, все составляющие, обеспечивающие качество образования 1-го класса, должны быть выполнены. Только в этом случае можно обеспечить качество образования в 1-ом классе. К началу следующего учебного года должны быть выполнены все составляющие, обеспечивающие качество образования 2-го класса. Последующие учебные годы должны быть выполнены такие же работы.

Это требует организованной и планомерной работы многих научно-исследовательских организаций, государственных учреждений, высших учебных заведений, колледжей, школ, издательств, ученых и учителей.

Основными принципами повышения качества среднего образования являются:

1) последовательность и поэтапность проведения работ по повышению качества образования;

2) сбалансированность распределения ответственности за повышение качества образования между государством, управлениями образования, научными учреждениями, учебными заведениями и педагогической общественностью;

3) защита прав и интересов учителей и учащихся;

4) прозрачность процесса повышения качества образования;

5) системность перехода на новое содержание образования и их осуществление во взаимосвязи всех участников процесса.

3.1 Повышение качества стандартов и учебных программ (К_{ст})

При разработке стандартов и учебных программ начального, среднего и старшей ступени образования необходимо:

1) определить цели, задачи и ценности каждой ступени образования;

2) предупредить перегрузку детей в раннем возрасте сложными для усвоения предметами, что крайне отрицательно сказывается на их психофизиологическом и умственном развитии, а также ограничивает их стремление к получению образования;

3) уделить больше времени на изучение предметов, формирующих духовно-нравственные качества и интеллектуальное развитие личности;

4) дать преимущества в начальных классах только на изучение родного языка;

5) реализовать парадигму образования ориентированной на результат с формированием компетенции;

6) направить учащихся на активную познавательную деятельность, сохранять национальные приоритеты, традиционную культуру, ценности и ориентиры;

7) развивать функциональную грамотность учащихся;

8) реализовать в старшей ступени школы обучение на английском языке по некоторым предметам.

3.2 Повышение качества учебной литературой (К_л)

Для создания качественной учебной литературы необходимо:

1) создать теоретическую основу разработки учебной литературы и ИУМК с учетом мирового опыта;

2) организовать обучение авторских коллективов;

3) разработать систему критериев теоретической и практической экспертизы учебников и УМК;

4) подготовить экспертов по оценке качества учебной литературы;

5) определить ответственность авторов, экспертов и издательств по созданию учебной литературы.

Для повышения качества учебной литературы и ИМУК необходимо:

1) организовать единый авторский коллектив для разработки линейных учебников или ИУМК по одному предмету для всех классов обучения;

2) создать единую концепцию разработки линейных ИУМК;

3) на основе действующих учебников, УМК и электронных учебников создать по основным предметам единые линейные инновационные учебно-методические комплексы (ИУМК), состоящие из учебников с мультимедийными пособиями и УМК;

4) осуществить связь между всеми модулями ИУМК.

5) повысить практическую, компетентностнообразующую направленность материалов и увеличить удельный вес различных творческих задач;

6) реализовать модульную организацию учебного процесса;

7) реализовать технологию интерактивного обучения;

8) обеспечить наличие различных учебных ситуаций;

9) обучить учащихся работе с различными источниками информации, формированию информационной культуры,

10) составить индивидуальную траекторию познания в зависимости от уровня подготовленности и сложности темы;

11) обеспечить наличие различных обучающих и проверочных заданий, способствующих развитию мыслительной деятельности;

12) обеспечить связь и внутреннее единство как с тем, что изучалось в предыдущем классе, так и с тем, что на основе данного учебника будет изучаться в последующем классе;

13) сохранить преемственность при создании мультимедийных пособий, методических пособий, рабочих тетрадей и т.д.

3.3 Повышение качества профессионализма педагогических кадров (К_{пнк})

Работу по повышению профессионализма педагогических кадров необходимо проводить в двух направлениях:

1. повышение качества подготовки педагогических кадров;
2. повышение компетентности учительских кадров.

1. Для повышения качества подготовки педагогических кадров необходимо:

1.1 создать систему отбора мотивированных абитуриентов для подготовки в педагогические вузы и колледжи;

1.2 разработать Концепцию подготовки учителей с учетом мирового опыта;

1.3 определить ответственные учебные заведения по подготовке кадров и учебно-методической литературы по конкретной специальности;

1.4 проводить аттестацию и аккредитацию всех учебных заведений, осуществляющих подготовку педагогических кадров;

1.5 при каждом учебном заведении создать экспериментальную площадку для усиления практической подготовки будущих учителей с первого курса и апробации новых технологий обучения;

1.6 педагогические колледжи должны переходить на подготовку бакалавров.

2. Для повышения компетентности учителей необходимо:

2.1 внедрить эффективные и разнообразные системы повышения квалификации учителей;

2.2 реанимировать институт наставничества, создать институт коучеров;

2.3 создать систему отбора кандидатов на должность учителя при найме на работу;

2.4 создать систему оценки качества педагогической деятельности учителей;

2.5 создать систему государственной поддержки и стимулирования труда учителей;

2.6 повышение заработной платы учителей в зависимости от качества учебных достижений учащихся.

2.7 Совершенствовать деятельность управлений образования областей и г. Астана, Алматы:

2.7.1 разработать специальные программы, предусматривающие поэтапное опережающее повышение квалификации учителей с помощью наставников, а также с прохождением курса повышения квалификации в «Өрлеу» для работы в переходных классах по новым стандартам образования;

2.7.2 повысить ответственность педагогических коллективов школ за качество проводимых занятий отдельно взятого учителя;

2.7.3 уровень квалификации учителей определить качеством полученных учащимися знаний;

2.7.4 для повышения качества преподавания использовать опыт работающих высококвалифицированных учителей и методистов;

2.7.5 в школах организовать институт коучеров, которым предстоит работать с молодыми учителями для повышения качества проводимых им уроков;

2.7.6 разработать инструментарий для поддержки в повышении мотивации учителей, имеющих невысокие результаты в работе;

2.7.7 доходить до каждого учителя и оказать всемерную поддержку и помощь в улучшении качества проводимых им занятий без критики, без унижения, но с особой заботой;

2.7.8 добиться того, чтобы во всех классах всех школ, в т.ч. в МКШ, работали учителя, которые могут дать качественные уроки по всем предметам;

2.7.9 разработать примерные поурочные планы и учебно-методические материалы, чтобы направить и облегчить работу учителей для повышения качества проводимых уроков;

2.7.10 соотнести размер заработной платы учителей с качеством знаний учащихся.

2.8 Совершенствовать деятельность «Өрлеу»:

2.8.1 организовать работу для реализации цели и задач данной Концепции;

2.8.2 осуществлять поэтапное опережающее повышение квалификации учителей для работы в переходных классах по

новым стандартам образования с учетом их уровня профессиональной компетентности;

2.8.3 иметь список компетентных учителей, методистов, работающих в школах и повысить их квалификацию до уровня коучера;

2.8.4 разработать специальные курсы и обеспечить подготовку коучеров для работы с учителями школы.

3.4 Повышение качества мониторинга образования ($K_{\text{мо}}$)

Для повышение качества мониторинга образования необходимо:

1) разработать дидактическую теорию проектирования, моделирования и конструирования тестов;

2) совершенствовать деятельность Национального центра образовательной статистики и оценки;

3) разработать научно-обоснованную политику в области объективной оценки с соответствующими технологиями ее сопровождения;

4) разработать систему тестового контроля и других диагностических контрольных работ для получения достоверной оценки об учебных достижениях каждого ученика во всех школах на основе цели, задачи стандарта и ожидаемых результатов по основным предметам;

5) создать систему оценки эффективности деятельности директоров школ;

6) разработать систему оценки качества образования студентов педагогических вузов и колледжей.

Мониторинг качества образования дает возможность:

1) получить достоверную информацию об учебных достижениях учащихся на различных этапах обучения и по разным предметам;

2) следить за качеством образования учащихся;

3) принимать меры, направленные на поддержку конкретных учеников, рискующих перейти в разряд отстающих;

4) выявить слабые зоны и сделать школы ответственными за результаты их работы;

5) выявить и распространить передовые опыты по повышению качества образования;

6) разработать систему необходимых мер, направленных на обеспечение стабильно высокого уровня преподавания во всех школах и повышение качества образования по всем предметам;

7) проводить аттестацию директоров школ для определения их профессиональной компетентности.

8) определить необходимые меры для совершенствования системы образования.

3.5 Повышение качества духовно-нравственного и патриотического воспитания личности (К_в)

Страны-лидеры в области образования уделяют особое внимание воспитанию творческой, духовно богатой и интеллектуально развитой личности, умеющей сохранять и преумножать духовное наследие поколений, определять национальные приоритеты.

В Казахстане не достаточно уделяется внимание на духовно-нравственное воспитание личности. В последние годы основной упор делается на формальные образовательные достижения учащихся в виде экзаменов и хороших оценок.

Для повышения качества духовно-нравственного и патриотического воспитания личности необходимо:

1) при разработке стандартов и учебных программ дисциплин включить компоненты, способствующие формированию духовно-нравственных, патриотических и интеллектуальных качеств личности;

2) в учебной школьной литературе должны быть материалы, направленные на формирование духовно-нравственных ценностей, патриотических качеств и развитие творческой, мыслящей, духовно богатой личности;

3) в учебном плане начального образования на изучение предметов, формирующих духовно-нравственные ценности и физические качества учащихся, уделить около 50% учебной нагрузки;

4) реализация основных этапов и показателей воспитанности учащихся должны быть отражены в ожидаемых результатах, указанных в стандартах и учебных программах;

5) разработать критерии оценки эффективности воспитательного процесса и уровня воспитанности личности.

6) при проведении духовно-нравственном воспитаний детей осуществить тесную связь между семьей, детским садом, школой, повысить ответственность родителей в воспитании детей и наладить систему проведения совместных воспитательных работ;

7) определить одаренных, талантливых детей, поддержать их, с целью налаживания профориентационных работ во всех классах создать условия для организации и проведения внеклассных и внеурочных работ.

Особое внимание надо уделить воспитанию граждан, осуществляющих Национальную идею «Мәңгілік ел». Для реализации этой идеи у молодого поколения должны быть сформированы такие ценности, как:

1) уважение родителей, любовь к Родине, знание и развитие культуры и истории;

2) сохранение единства страны, толерантности и дружбы народов;

3) духовное богатство, трудолюбие, сохранение здоровья и окружающей среды;

4) владение казахским и иностранными языками, получение качественного образования.

3.6 Повышение качества НИР в области образования (К_{нир})

Для исследования проблем в области образования проводятся фундаментальные и прикладные научно-исследовательские работы (НИР).

Для повышения качества образования необходимо провести исследования в следующих направлениях:

1) разработка стандартов общего среднего образования, осуществляющих переход на личностно-ориентированную парадигму с доминирующим компетентностным подходом;

2) повышение статуса педагогических кадров и уровня их профессиональной компетентности;

3) создание научно-практических основ разработки инновационных учебно-методических комплексов (ИУМК);

- 4) создание системы оценки качества образования;
- 5) совершенствование методов духовно-нравственного воспитания и путей интеллектуального развития личности;
- 6) разработка эффективной системы управления образованием.

На основе исследования этих и других проблем должны быть подготовлены научно-обоснованные предложения по их решению и внедрению. Кроме того, для успешной реализации Концепции научно-исследовательские и экспериментальные работы должны быть проведены в опережающем режиме, чтобы их результаты своевременно были использованы в реальной практической деятельности.

3.7 Повышение качества системы управления (К_{упр})

Как показывает мировой опыт, реформа в системе образования в ведущих странах мира осуществляется один раз в течение десяти лет. Эффективность системы управления образованием зависит от обеспечения преемственности в управлении системой образования, начиная от руководства уполномоченного органа, включая руководство отдельно взятой школы.

Исходя из реальной ситуации в системе образования, каждая страна определяет уполномоченные органы для эффективного управления в реальной ситуации.

Директор школы является ключевой фигурой в обеспечении качества образования. В странах-призерах в области образования директорами школ назначаются опытные завучи, а завучем может быть назначен лучший методист, а методистами могут стать только лучшие учителя школ.

Для повышения качества отечественной системы управления образованием необходимо:

- 1) совершенствовать управление системой образования, обеспечить преемственность управления и передачи лидерами друг другу опыта и ответственности;

- 2) директорами школ назначать подготовленных людей, имеющих большой опыт работы в школе и высокий профессиональный уровень;

3) организовать наставничество директоров школ, чтобы директора, получившие новые назначения работали в паре с более опытными директорами.

Для повышения качества среднего образования необходимо обеспечить качество всех ее составляющих. Эта сложная работа. Для ее выполнения необходимо обеспечить эффективную деятельность большого количества ученых и учителей, научных организаций и образовательных учреждений, авторов учебников и издательств, педагогических коллективов и общественности.

Литература

1. Послание Президента Республики Казахстан – Лидера Нации Н.Назарбаева народу Казахстана «Стратегия Казахстана–2050»: новый политический курс состоявшегося государства // URL: http://www.akorda.kz/ru/page/page_poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-lidera-natsii-nursultana-nazarbaeva-narodu-kazakhstan-

2. Кусаинов А.К. Качество образования в мире и в Казахстане : монография. – Алматы, 2013 г. – 196 с.

3. Barber M., Mourshed M. Consistently high performance: Lessons from the world’s top performing school systems // McKinsey&Company, June, 2007.

4. Mourshed M., Chijioke Ch., Barber M. How the world’s most improved school systems keep getting better // McKinsey&Company. November, 2010.

5. Barber M., Mourshed M. Shaping the Future: How good systems can become great in the decade ahead: Report on the International Education Roundtable, Singapore, July 7, 2009.

Асқарбек Қабыкенұлы Құсайынов

**БІЛІМ САПАСЫН
ҚҰРАУШЫЛАР**

Аскарбек Кабыкенович Кусаинов

**СОСТАВЛЯЮЩИЕ
КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ**

*Редакторы:
Д.С. Кусаинова,
Д.Сарсенбаева*

Верстка, коррекция Ж.Б. Конырова

Подписано в печать 21.08.2015 г. Формат 60x84 1/16.

Шрифт «Calibri». Печать офсетная.

Печ. л. 3,0. Тираж 100 экз.

Отпечатано в типографии “Далапринт”